

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopis se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 96 • Maribor, torek, dne 27. septembra 1938 • Leto XIII

Kako je bilo 1914. leta?

V teh dnevih nihanja med mirom in vojno, med svobodo in nasiljem se človek nehoti spomni na l. 1914. čeprav je bilo tedaj stanje političnih sil drugačno. Tedaj se je pokojna Avstro-Ogrska spravila nad majhno Srbijo, ki je bila po mejah zelo oddaljena od svojih prijateljev: Rusije in Francije. Kakor vemo, je končno velika Avstro-Ogrska razpadla ob boju proti majhni Srbiji, iz katere se je rodila velika Jugoslavija in se je posredno temeljito spremenilo lice vse Evrope.

Nekateri ljudje, ki so 1914. leta veljali za državnike, so imeli manj pojma o razvoju razmer kakor navadno ljudstvo. Avstro-ogrski državniki so izročili mali Srbiji nesramen ultimatum, potem ko je cesar Viljem II. izjavil Francu Jožefu I. »da stoji kot trden zaveznik na strani Avstrije in da se ne sme več odlašati z akcijo proti Srbiji, ker moment je ugoden, kajti Rusija ni pripravljena na vojno.« Hkrati so bili prepričani, da se Anglija ne bo vmešavala v korist te »balkanske države«. Takega prepričanja so bili torej dalekovidni in »dobro informirani« poglavarji velikih »kulturnih« držav.

Kaj pa je mislilo ljudstvo?

Madžarski časnikar Paul Kéri pripoveduje: »V dnevih izbruh svetovne vojne sem bil v Srbiji in namre je napravilo najgloblji vtis, kako dobro so poznali svoj položaj ne samo srbski politiki in časnikarji, temveč tudi prav priprosti ljudje, trgovci, natakariji, kmetje. To je bilo narodno politično dobro podučeno ljudstvo. Bili so trdno prepričani, da bo napad na njihovo neodvisnost razveljaval svetovno vojno in po komaj prestani, krvavi balkanski vojni so šli vdano in mirno v novo vojno.«

Anglija je igrala takrat tako vlogo, kakor jo je vedno. Zato so bili na Dunaju prepričani, da Anglija ne bo šla s srbsko zaveznicijo Rusijo in Francijo. Tedanji najodgovornejši angleški državnik Edvard Grey odkrito v svojih spominih priznava, da je bil z vsemi simpatijami na strani Avstro-Ogrske, ker je bilo njegovo srce za avstrijske in madžarske aristokrate. Avstrijskemu poslaniku grofu Mensdorffu-Ponilly je celo povedal v mili obliki, da bo samo vesel, če bo Avstrija dosegla svoje namene v Srbiji brez velike vojne, v katero bi se drugi zapletli. Ob neki priliki je dejal istemu avstrijskemu poslaniku: »Dvoje nasprotujočih si stvari mi svetujejo: ali da se brezpogojno postavimo na stran Rusije in Francije, s čimer bi se dala vojna preprečiti, z druge strani mi pa svetujejo, naj izjavim, da se Anglija pod nobenim pogojem ne bo udeležila francoske in ruske vojne.« To zveni, kakor da je vprašal avstrijskega diplomata: Povejte mi vi, kaj naj storim.

Se 27. julija, dan pred avstrijsko napovedjo vojne Srbiji je izjavil Grey Dunaju: »Če pravite Rusijo do tega, da ostane mirna, je vse dobro in nimam jaz nič več pripomniti. Če pa ne, so pa možnosti in nevarnosti neprečisljive.«

Ruski zunanji minister Sazonov si je prizadeval na vso moč, da pripravlj Anglijo do jasne izjave. Slo mu je za to, da se prepreči vojna. Vojna se je pa dala preprečiti z istočasno ohranitvijo Srbije, če Anglija odločno in jasno pove, da je na rusko-francoski strani, ker tedaj si Avstro-Ogrska ne bo upala iti do skrajnosti.

V več notah je Sazonov opozarjal na to London. Ko pa je Avstrija izročila ultimatum, je poklical k sebi angleškega poslanika Bychana in vpričo francoskega poslanika Paléologa. Pogovor je tekel tako-le:

Sazonov: Po mojem prepričanju Dunaj ne bi tako ravnal, če ne bi imel v naprej privoljenja Nemčije. Upam, da se kraljeva angleška vlada ne bo več obojavljala izraziti svojo popolno solidarnost s Francijo in Rusijo.

Buchanan: Interesi Anglije v Srbiji so neznaniti, angleško javno mnenje ne bi nikdar odobrilo vojne radi te dežele.

Sazonov: Anglija ne sme pozabiti, da gre tu za splošen evropski interes.

Med mirom in vojno

Potek razgovora med Chamberlainom in Hitlerjem v Godesbergu je dal povod Franciji in Angliji, da svetujeta Češkoslovaški, naj bo pripravljena

Češkoslovaška je sprejela Hitlerjeve zahteve po odcepitvi nemških pokrajin in osvojila vse predloge, ki jih je sporočil češkoslovaški vladni angleški ministrski predsednik Chamberlain po svojem razgovoru s Hitlerjem v Berchtesgaden, dne 14. septembra. Predstavniki ČSR so šli pri tem mnogo dalje, kot bi šla katerakoli druga vlada. Prevzeli so na se največjo odgovornost pred narodom in zgovodino, samo, da ohranijo svetu mir in pa, ker sta jih k temu prisilila Anglija in Francija. Francoska vlada je izjavila, da bi v slučaju odklonitve teh zahtev in nemškega napada ne mogla izpolniti obveznosti, ki jih ima kot zaveznica ČSR, angleška vlada pa je še posebej sporočila v Prago, da se Anglija ne bo zanimala za usodo ČSR, ako le-ta ne pristane na sporazum, ki sta ga sklenila Chamberlain in Hitler. Moskva pa je dejala, da more izpolniti svoje zavezniške dolžnosti le, ako jih bo tudi Francija.

Ko je prispela odločitev praške vlade v London, je Chamberlain ponovno odletel z letalom v Nemčijo, v Godesberg ob Renu pri Kölnu, kjer se je dne 22. t. m. popoldne ponovno sestel s Hitlerjem, da mu sporoči pristanek praške vlade.

Poljska in Madžarska stavita svoje zahteve

Med tem je začela strahovita propaganda proti ČSR iz Varšave in Budimpešte. Poljska in Madžarska sta prišli s svojimi zahtevami, da ob priliki »revizije mej« ČSR odstopi Poljski tešinsko ozemlje, na katerem prebiva okoli 60.000 Poljakov, Madžarom pa neke okraje na Slovaškem, v katerih živi 600.000 Madžarov. Za te njune zahteve sta Poljska in Madžarska pridobili Berlin in Rim.

Namesto zaključenja sporazuma dobi Chamberlain v Godesbergu nove predloge

Ko je Chamberlain prišel v Godesberg, da sporoči Hitlerju pristanek češkoslovaške vlade, je na svoje začudenje prejel od Hitlerja nove predloge, ki so, kakor se zatrijuje, še mnogo hujši od berchtesgadenskih. Chamberlain je po sprejetju teh novih predlogov prekinil nadaljnje razgovore in je hotel že popoldne odpotovati. Vendar pa je potem, po dolgotrajnih razgovorih med angleškim berlinskim poslanikom Hendersonom in nemškim zunanjim ministrom v. Ribbentropom, prišlo pozno

Če bo izbruhnila vojna, se bo tudi Anglija prej ali slej zapletla v njo: če ne stopi takoj na stran Rusije in Francije, bo vojna toliko verjetnejša tudi za njo. Če se Anglija trdno postavi v eno vrsto z Rusijo in Francijo, sploh ne bo prišlo do vojne, če bo pa Anglija še oklevala, bo kri tekla v potokih.

Anglija še ni odkrila kart. In v taboru, ki je bil sovražen Srbiji in rusko-francoski zvezi, so bili zelo presenečeni, ko so lepega dne preleteli tudi od Anglije vojno napoved. Precejevanje lastnih moči in nepoznanje resničnega črtenja na drugi strani jih je izvabilo v vojno in poraz.

Če pa se spomnimo domačih razmer v 1914. letu, je prav značilno, kdo je bil tedaj na srbski in kdo na nasprotni strani.

ponoči od 23. na 24. t. m. do ponovnega sestanka med Chamberlainom in Hitlerjem, ki pa, kakor se čuti, ni mnogo izpremenil na stvari.

Chamberlain je Hitlerju samo obljubil, da bo nove predloge sporočil Pragi, ne da bi kakorkoli skušal vplivati na njeno odločitev.

Nova vlada v Pragi

Med tem se je dne 25. septembra v Pragi izvršila izprememba vlade. Kabinet dr. Hodže, ki je sprejel nemške zahteve, je odstopil in nasledila ga je uradniška vlada z vrhovnim inšpektor-

Francoski in angleški poslanik svetujeta praški vladi, da naj bo pripravljena

Dne 23. septembra ob 18.15 sta se zglasila pri zunanjemu ministru dr. Krofti francoski in angleški poslanik, ki sta ga na kratko obvestila o novih pogojih, ki jih je stavil Hitler Chamberlainu v Godesbergu. Obenem sta pristavila, da niti francoska, niti angleška vlada ne more priporočati češkoslovaški vladi, da ostane še nadalje pasivna, ampak naj se pripravi.

Češkoslovaška vlada odredi mobilizacijo

Ob 20. uri se je sestala praška vlada k posvetu. Ob 22. uri je pod vtisom izjav francoskega in angleškega poslanika sklenila splošno mobilizacijo.

Vest je učinkovala v svetu kot bom-

Mobilizacija ČSR ne ogroža nikogar

Češkoslovaški sovražni tisk je razširil vest, da je ČSR s svojo mobilizacijo hotela torpedirati evropski mir. Češkoslovaška vlada odgovarja na to trditev: mobilizacija male Češkoslovaške pač ne more nikogar ogroziti. Odrejena je bila le v svrhu lastne varnosti, da se omogoči miren potek morebitnih nadaljnjih razgovorov. Kakor se je pokazalo, je bila izvršena mobiliza-

jem češkosl. armade generalom Sirovym kot ministrskim predsednikom in ministrom vojne na čelu.

Nova vlada je iz previdnosti odredila, da se od prejšnje vlade odrejena izpraznitev nemških pokrajin odgodi, dokler postane sporazum pravomočen. Vrnitev češkoslovaške vojske v že izpraznjene kraje je vplivala na Nemce presenetljivo.

Prišlo je do bojov med dobro oboroženimi četniki sudetske stranke, ki so se vrnili iz Nemčije in češkoslov. vojsko in je v teh bojih padlo okrog 50 četnikov.

ba, saj se je videlo na prvi pogled, da se je praška vlada mogla odločiti za tak korak samo v sporazumu z drugimi silami.

Mobilizacija sedmih letnikov tudi v Franciji

Da je praška vlada v resnici mobilizirala po nasvetu svojih zaveznikov, je pokazala kratko nato odrejena mobilizacija sedmih letnikov v Franciji.

Anglija mobilizira mornarico

Anglija mobilizira mornarico. Istočasno je odredila tudi angleška vlada pripravljenost vojne mornarice.

Svetovna javnost čaka na tri dogodke

1. Odgovor češkoslovaške na spomenico Nemčije. 2. Kaj bodo sklenili francoski in angleški državniki v Londonu. 3. Govor Hitlerja.

Francoski in angleški državniki v Londonu

Francoski ministrski predsednik Daladier in Bonnet sta prispela v nedeljo ob 17.40 z letalom v London. Posvetovanje s Chamberlainom in Halifaxom je pričelo ob 21. uri in se je pri tem zbralo pred poslopjem ogromno ljudi, ki so klicali: »Podpirajte Češkoslovaško!« Ob 23. uri je bilo posvetovanje prekinjeno in se je nato posvetoval angleški ministrski svet do pol 1. ure zjutraj. O posvetovanjih ni bil izdan noben uradni komunike ter se bo posvetovanje nadaljevalo danes, v ponedeljek ob 10. uri. Francoska diplomata pa sta izjavila, da sta s potekom posvetovanj zadovoljna.

Jugoslavija in Romunija svarita v Budimpešti

Jugoslovanski in romunski poslanik sta izročila vladni v Rudimpešti demaršo z opozoritvijo, da bosta Jugoslavija in

Romunija izpolnili obveze napram Češkoslovaški, če bi Madžarska napadla ČSR.

V Sinaji pri kralju Karolu

se je v nedeljo takoj po povratku v Romunijo javil zunanji minister Comnen in poročal kralju Karolu o razgovoru, ki ga je imel na povratku iz Ženeve v Beogradu s Stojadinovićem.

Hitler proti vsem.

V nocošnjem svojem govoru bo ba je, po informacijah iz Londona, Hitler izjavil, da bo rešil vprašanje krkonoskih Nemcev, če treba tudi proti vsem. Upajo pa vseeno še na sporazum.

Mobilizacija v ČSR

Mobilizacija v ČSR je bila izvedena v par urah, popolnoma brezhibno. Pozivu so se odzvali tudi krkonoski Nemci. In češkoslovaška poročila pravijo, da so člani bivše sudetsko-nemške stranke kot vojaki na meji sodelovali pri zavrnitvi vpadov iz Nemčije.

V Maroku vre...

Na španskih bojiščih boji brez velikih izprememb

Na španskih bojiščih so boji, toda fronte se zadnje tedne niso mnogo izpremenile.

Zadnje dni so se vršili boji ob Ebru, tu so nacisti zasedli par višin, pa so jih morali pozneje zopet prepustiti republikancem.

Na fronti med Teruelom in Saguntom so republikanci imeli precejšnje izgube, ker so zasedli višine, ki obvladajo znatne frontne predele.

Republikanci so napredovali tudi v smeri proti mestu Cordobi, v južni Španiji.

V Maroku se boje vstaje.

Silne izgube Marokancev, ki so jih nacisti prepeljali na španske fronte, so nepovoljno vplivale na razpoloženje prebivalstva v španskem Maroku.

V pričakovanju vstaje marokanskih plemen, so nacisti pričeli prevažati čete v Maroko. Zadnje dni so poslali iz Algeciresa v Ceuto 6000 mož in mnogo vojnega materiala.

Rusija zagrozila Poljski z odpovedjo ne-napadalnega pakta, ako napade ČSR

Med Poljsko in Rusijo obstoja nenapadalni pakt. Čim so v Moskvi izvedeli, da se Poljska peča z mislijo, da z vojaško intervencijo odvzame Češko-slovaški sporno tešinsko ozemlje, je ruska vlada sporočila v Varšavo, da bi v slučaju nastopa Poljske proti ČSR prenehal obstojati nenapadalni pakt, ki je sklenjen med obema državama.

Obenem je ruska vlada pozvala poljsko, da naj se izjavi, kaj je res na teh govoricah.

Ta opomin pomeni, da bi Rusija nastopila proti Poljski. Iz Varšave so odgovorili zelo korajžno, češ, da niso dolžni dajati nobenih pojasnil, mimogrede pa je poljska vlada le rekla, da nima proti ČSR nobenih zlih namer.

Kaj zahteva Nemčija od ČSR?

O pravi vsebini nemških zahtev ni znano ničesar pozitivnega, niti niso točno poznane berchtesgadenske zahteve, niti godesberške. Nemci trdijo, da Hitler v Godesbergu ni stavil nobenih novih zahtev, ampak da je samo predlagal »proceduro«, kako naj se berchtesgadenski »sporazum« izvede. Toda iz nadaljnjega zadržanja Francije in Anglije in izjave Chamberlaina, da ne more priporočiti ČSR, da sprejme godesberške zahteve, je razvidno, da se v Godesbergu ni govorilo samo o

»proceduri«, ampak tudi o čem drugem, novem.

V Berchtesgadenju je stavil Hitler zahtevo po odcepitvi nemških pokrajin od ČSR. Več približje ni znano. V Godesbergu pa je zahteval takojšen umik češkosl. vojske na razdaljo 19 km od meje in zasedbo izpraznjenega ozemlja po nemški vojski, prepoved Škodovim tovarnam, da izdelujejo orožje, prepoved, da Češkoslovaška vodi samostojno zunanjo politiko in rešitev poljskega ter madžarskega vprašanja.

Mussolini bi šel z Nemčijo, ako bi začel boj proti totalitarnim državam

Mussolini se je nahajal zadnje čase na agitacijskem potovanju po severni Italiji. Imel je več govorov, v katerih je omenjal tudi spor, ki ga je začela Nemčija s ČSR. Prvič je rekel, da je treba zadevo s Češkoslovaško republiko urediti, ker češkoslovaškega naroda sploh ni, ampak postojata samo država najrazličnejših narodnosti, ki so

medsebojno sprte. V Trstu je dejal, da si je Italija v slučaju vojne že izbrala si je Italija v slučaju vojne že izbrala svoje mesto, v Padovi je rekel, da vojna v zvezi s ČSR ostane lahko lokalizirana, ako pa bi začel splošen boj proti totalitarnim državam, tedaj da bo Italija šla z Nemčijo.

—(—)

Vrhovni poveljnik češkoslovaške vojske je postal šef generalnega štaba Ludovik Krejčí, poveljnik letalstva pa general Karel Hašek.

Upokojeni železničarji vpoklicani.

Zaradi mobilizacije v ČSR so bili pozvani v službo vsi upokojeni poštarji in železničarji.

Celokupni železniški in telefonski promet z Nemčijo prekinjen.

Med Češkoslovaško in Nemčijo je prekinjen ves železniški in telefonski promet. Železniški promet je prekinjen tudi med ČSR in Poljsko ter Madžarsko. Češkoslovaška ima direktne zveze le preko Rumunije.

Angleško delavstvo manifestira za ČSR

2000 zborovanj v enem tednu za češkoslovaško republiko.

Angleška delavska stranka prireja velike manifestacije za češkoslovaško republiko. V enem samem tednu je imela stranka 2000 zborovanj po mestih in industrijskih krajih.

Tudi Slovaki zastopani v vladi generala Sirovega.

Za zastopnike Slovakov v vladi generala Sirovega sta bila imenovana za ministra profesor Matuša Černak in profesor Emerik Karvaša.

Cene pšenici se dvigajo

Kmetije ne prodajajo blaga

Mednarodna politična napetost se izraža tudi na blagovnem tržišču. Kmetije ne dovažajo več pšenice na trg. Prejšnji mesec jo je Prizad nakupil po 500 do 800 vagonov na teden, pretekli teden pa v celoti samo 70 vagonov. Cena pšenice je 153—157 din, vendar nudijo mlini že 7 do 9 din nad ceno »Prizada«. Koruza se plačuje po 152 din za 100 kg. To je najvišja cena od leta 1929. dalje.

Izredni časi bodo zahtevali izrednih ukrepov v svrhu zaščite konzumentov. Žita imamo dovolj, treba je samo, da se uredi trg. Draginja je že itak dovolj velika.

Povečan izvoz naše pšenice v Nemčijo.

Takoj ko je končala žetev, je začel izredno velik izvoz pšenice v Nemčijo. Samo v mesecu avgustu je naša država izvozila okrog 4300 vagonov pšenice v Nemčijo.

Prepoved zborovanj

Notranji minister dr. Korošec je izdal v soboto, dne 24. t. n. naredbo, s katero zabranjuje po vsej državi vsakršna zborovanja, posvetovanja in izprevede sploh, kakor tudi zbiranje državljanov po ulicah in drugih javnih krajih za nedoločen čas.

Prestopki te zabrane se kaznujejo z

globami, če niso take npravi, da se kaznujejo po drugih zakonih.

Izvzeto je zbiranje ljudi zaradi trgovine, na sejnih, pri verskih obredih, za gospod., kulturne in humane akcije, na katerih pa ne sme biti političnih govorov.

—(—)

Sestanek poverjenikov „Del. Politike“ odložen

Radi odloka notranjega ministra o začasnih prepovedi vseh shodov, sprevedov in zbiranj, smo primorani preložiti sestanek poverjenikov našega lista, ki bi se bil moral vršiti dne 2. oktobra

t. l. v Celju, na nedoločen čas. Vsa tozadevna navodila, ki so jih poverjeniki odbori dobili, veljajo za sestanek, ki se bo vršil, čim bodo razmere to dopuščale.

Doma in po svetu

Hrvatsko kmečko gibanje proti rasizmu. Hrvatski dnevnik piše: »Mi smo že nekolikokrat podčrtali, da nam ni potreben rasistični pokret. Mi moremo brez rasistične ideologije zaščititi svoja moralna in materialna dobra od škodljivih vplivov. Nam je lahko vse eno, ako pripada nekdo tej, ali oni rasi, temu ali onemu narodu. Tudi s samo narodno pripadnostjo ni vse rešeno. Ni dovolj, ako je kdo naš sonarodnjak. Biti mora kot človek na svojem mestu, pošten, pravičen, imeti mora socialno razumevanje in socialni čut, ker domača krivica ne boli manj od tuje.«

Poslaniki Amerike, Anglije in Francije so te dni obiskali predsednika jugoslovanske vlade dr. Stojadinovića.

Sestanek gospodarskega sveta Male zveze, ki bi se bil moral vršiti 3. oktobra t. l. v Splitu, je zaradi napetega mednarodnega položaja odložen.

Iz stranke JNS je izstopil dr. Krulj. Dr. Krulj objavlja izjavo, da izstopa iz stranke JNS. V svoji izjavi trdi, da stranka ni več to, kar je bila, ker so se dokopali do vodstva ljudje, ki nimajo zmisla za prvotni program stranke. Tajništvo JNS mu očita, da dr. Krulj ni vršil discipline ter izjavlja, da je izrekel obžalovanje zaradi nediscipline. Na vse to dr. Krulj zopet izjavlja, da take izjave ni podal in da je že prej mislil na izstop iz stranke.

Jugoslovanske klirinške terjatve v Nemčiji so dosegle znesek din 267.680.000 (19.12 milij. RM), če se računa marka po 14 din. Terjatev je pa večja, če računamo, da je bila marka več vredna, ko so izvozniki blago prodali. Blago je kreditirano in če marka izgubi na vrednosti, bo izguba težja.

Kmetijski delavci se vračajo iz Nemčije. — Novosadski »Dan« poroča, da se mnogo kmetijskih delavcev vrača iz Nemčije; nekaterim

so potekle pogodbe, mnogo se jih pa vrača, ker niso mogli prenašati delovnih pogojev. Kmetijski delavci nemških krajev pripovedujejo o težkih razmerah, v katerih so živeli v Nemčiji. Slaba je hrana in nezadostna plača. Razmere kmetijskega delavstva pri nas niso sijajne, hujše pa so v Nemčiji, kakor pripovedujejo kmetijski sezonski delavci, ki se vračajo iz Nemčije.

Vodovod v Kragujevcu. Mesto Kragujevac v Srbiji je dobilo nov vodovod. V ta namen so zajezili dolino z 200 m dolgim in 300 m visokim jezzom, za katerim se nateče poldrugo milijardo litrov vode. Stroški zgradbe znašajo nad 60 milijonov dinarjev.

Novo mednarodno tovarno in brzovozne liste bo s 1. oktobrom izdala naša železniška uprava. Stare tiskovine bodo po 1. oktobru zamenjale davkarje.

Predsednik manjšinskega sveta Čehoslovakov na Dunaju Jošt Alojz je bil aretiran.

Francoska vlada je izdala naredbo, da imajo vojaški transporti prednost, ne oziraje se na posledice, ki bi iz tega nastale za potniški in blagovni promet.

Kralj Boris domov. Na potu iz Londona domov je bolgarski kralj Boris obiskal tudi svojega očeta v Nemčiji, bivšega bolgarskega kralja Ferdinanda in je nato krenil v Berlin, kjer je obiskal tudi Hitlerja in se v nedeljo vrnil domov v Sofijo.

Londona »Times« o nemški radio-propagandi. Londonski poluradni »Times« piše ozirom na nemško radio-propagando: »Nemška propagandna mašinerija že davno nima več vpliva na svetovno javnost.«

Židovsko novo leto. Dne 26. in 27. septembra praznujejo židje novo leto. Novo leto je 5699 leto od stvarjenja sveta. Da bi bilo od stvarjenja sveta preteklo šele 5699 let seveda nihče ne veruje.

Poletje

MAKSIM GORKI

(Prevel Tone Maček.)

61

Aretacija Kuzina me ni vznemirjala. Ne da bi razmišljal o tem, kako se bo on zadržal pred oblastjo, sem si dopovedoval — da ni velike škode če kdo, kadar posekavajo gozd, izmakne par polen.

— S Filipom sva že preje zvedela, da nas bodo prišli iskati, vendar prepozno! Sedel sem pri njem in čital, ko je nenadoma pritekel — raynkar sem bil srečal, je rekel, komisarjevega pribočnika, ki mi je pravil, da se nujno odpravlja na neko hišno preiskavo. Stekel sem takoj k Suslovim, a pred njihovimi vrati je že stala policija — šel sem mimo. Kako misliš ti, — kaj bo sedaj?

— Ne vem — sem rekel. — Mislim pa da bo to prešlo mimo nas.

— Nepotrebnega ne bo izpovedal! — je prepričevalno rekel Aljoša. — Filip, ki ga ne pozna tako dobro kakor jaz, je bil drugačnega mnenja; takoj se je napotil v gubernijsko upravo, a v trgovini je ostal oni novi iz mesta, molčeč človek. On je zelo korekten in snažen, v trgovini nima ničesar nepotrebnega, samo papir, in v njem mislim da ne bodo ničesar

sumljivega našli. Blago sta že razložila po policah, knjižice, šolske zvezke, otroške igrače, v izloži pa vise kartoni s peresniki, svinčniki in drugo ropotijo. Tudi deska s firmo je že gotova: »Knjižarna in papirnica J. Gorčakova«. In Filip s svojo bradico — kakor pravi trgovec! V mestu se že z vsemi pozna — kar smešno ga je gledati...

— Vse bo šlo mimo! — o tem sem bil prepričan in to prepričanje je v meni vedno bolj rastlo.

Prišel je Jegor; ne oziraje se na mrz, je imel kaftan samo ogrnjen preko ramen, srajce ni imel prepasane in rokave je imel zavihane. Nezadovoljno nas je pogledal in zagodel:

— No?

Poslušal je Aleksejevo poročilo, tiho požvižgal in bobnal s prsti po mizi in ne da bi trenil, me je gledal s svojim posebnim mehkim pogledom.

— Zgodaj se je vjel starec! — je sočutno rekel. — Škoda da je sam, da ni nikogar od naših pri njem! Soimenec moj, nisi mnenja, da se ta aretacija morda tebe tiče?

— Ne.

— Vseeno bi bilo dobro, da kam izgineš iz naše vasi. Kaj meniš? Za vsak slučaj.

— Treba bo o tem razmisliti.

— Razmisli.

Aljoša mi je tudi svetoval tako.

Nisem se dovolj naspal, v glavi mi ni bilo jasno, razmišljati me ni bila volja. Aleksej je odšel, — ta

dan je imel šolo; kje na kakem skednju se zbero otroci in sedé z njim do poznega večera.

Ko je vtikal roke v rokave svojega kaftana, je Jegor rekel:

— Jaz moram tudi iti, moram popraviti sani. Danes jutraj mi je oče napravil pridigo, ošteval me je da malo delam, da nam gospodarstvo propada, jokaj je. Tudi mati — oba hkrati sta se me lotila. Da! Nas enemu so starši velika zapreka, najbolje bi bilo, če bi se mogli mi naravnost iz zemlje roditi, ona je bolj pametna ko očetje in matere. Torrej, soimenec, razmisli, ampak takoj. — do večera je treba stvar urediti. Varvaro Kirilovno sem naprosil — na se sprehodi malo po vasi in naj se pozanima, kaj ljudje govoré. Oče mi je nekaj narogoval o Astahovu češ, da nas bo vse požrl. V mlinu se je pojavila gosposka, z oboroženim spremstvom, da nikoli tega. Moj oče je hitel tja kakor bi ga s kropom poparil. Na svidenje! Zvečer!

Prišel mi je za roko, mi jo stisnil, sklonil glavo in rekel:

— Vrag ve kaj je to — v srcu čutim nek nemir — od utrujenosti, ali od česa?

— Ti — sem ga vprašal — zaupaš Kuzinu?

— Vedoma ne bo delal neumnosti, o tem sem prepričan! A ponevedoma — se pa lahko vsakemu pripeti.

(Dajte prihodnjič.)

Zadnje vesti

Rooseveltov apel Pragi, Berlinu, Parizu in Londonu

Predsednik Zedinjenih držav Severne Amerike Roosevelt je danes ob 12. uri ponoči naslovil na vlade v Pragi, Berlinu, Parizu in Londonu brzjavni apel, da naj ne prekinejo pogajanj za mir, da se s pogajanjmi da vse uravnati,

ako pa ni več pogajanj, nastopi sila in vojna z vsemi svojimi grozotami.

V svojem apelu povdarja, da ga naslavlja na prizadete vlade v imenu 130 milijonov Američanov in vsega miroлюбnega človeštva.

Češkoslovaški vojaki nimajo dum-dum nabojev

DNB je javil, da so pri Warmsdorfu vjeli več češkoslovaških vojakov, ki so imeli pri sebi dum-dum (nasekane) krogle. ČTK izjavlja, da niti imajo češko-

slovaški vojaki tako strelivo, niti je bil kakšen češkoslovaški vojak vjet.

Načelnik francoskega generalnega štaba v Londonu

V Londonu je prispel načelnik francoskega generalnega štaba Gamleir.

Češkoslovaška odklanja godesberške zahteve

Češkoslovaška vlada je sporočila v London, da odklanja Godesberške zahteve,

ker so nezdržljivi z neodvisnostjo države.

Jouhaux pri Rooseveltu

Glavni tajnik francoskih strokovnih zvez pri predsedniku Zedinjenih držav radi pospeševanja socialnih problemov podpore evropski demokraciji

Glavni tajnik francoske delavske zveze, s. L. Jouhaux, se mudi v Ameriki. Sešel se je najprej s predsednikom mehiške republike Cardenasom. Dne 19. t. m. pa je bil v Zedinjenih državah, kjer ga je sprejel predsednik Roosevelt.

Njegova pot v Mehiko in Zedinjene države je imela namen, pregovoriti Mehiko in Zedinjene države, da v zvezi s Francijo podvzameta inicijativo za splošno izvedbo socialnih reform, pred

vsem za uvedbo 40 urnega delovnega tedna.

S. Jouhaux pa ima tudi važno politično misijo, to namreč, da pridobi Zedinjene države za solidarnost velikih demokracij v boju proti fašizmu. Po avdijenci pri Rooseveltu je izjavil S. Jouhaux, da je Roosevelt pripravljen, da podpre mir v svetu, toda šele tedaj, ko se prepriča, koliko se je demokracija pripravljena žrtvovati v ta namen.

—X—

S. Zaitz ob povratku v Ameriko

S. Zaitz, urednik chickaškega »Proletarca«, ki je bival več tednov v domovini, se je te dni poslovil in nam s svoje poti poslal to-le pismo:

Paris, dne 21. septembra 1938.

Moje potovanje po Evropi je končano in danes odhajam preko »luže«, ki loči naš od vašega kontinenta.

Z mislimi sem te dni predvsem pri češkoslovaških sodrugih. Ko sem bil pred par meseci v njihovi deželi, so mi z vso sigurnostjo zatrjevali, da Češkoslovaška ne bo postala plen nacijev ali kogarkoli drugega, kajti branila se bo in pomagali ji bodo zavezniki, ki je ne zapuste v nobenem slučaju. Motili so se in z njimi ves češkoslovaški narod, ki je upal za ohranitev svoje svobode in neodvisnosti na vnanjo pomoč. Vendar upajo dalje, kajti če je že vse izgubljeno, »morda ni še vse izgubljeno«, kakor je nekoč zapisal Ivan Cankar.

In kaj naj rečem ob slovesu o naših ljudeh v Jugoslaviji, predvsem v Sloveniji.

Delo, ki ga vršite v Mariboru, je zavednemu delavstvu v vzpodbudo. Razmah »Delavske Politike« me veseli kakor vas. Snidenja s sodrugi v Ljubljani, Hrastniku, v Trbovljah, Zagorju, v Beogradu itd. se prijetno spominjam. — Upam, da se bomo v bodoče še boljše spoznali in vzajemno delovali vzlic razdalji med nami.

Bil sem tudi med primorskimi Slovenci in na pokopališčih, ki so nastala tam okrog med svetovno vojno. One dni so se v Trstu in na Primorskem sploh pripravljali na slovesen sprejem Mussolinija. V Postojni in še marsikje so mu postavljali mlaje Slovenci.

O tem in o drugih vtisih, ki sva jih dobila z ženo na najini dolgi poti, bom pisal obširno v našem ameriškem tisku. Marsikaj, kar sem videl in slišal, je tragično. Vzroki za vojne nevarnosti in krize vsepovsod.

Ničesar pa ni omajalo moje vere, da se svet gotovo razvije v uredbo, v kateri dobi dostojanstvo človeka in socialna pravičnost svojo pravo, resnično veljavo.

Frank Zaitz.

Motorni vlak na progi Zagreb-Sušak so pričeli preizkušati te dni. Motorni vlak je prevozil to progo v treh urah, medtem ko brzovlak vozi 6 ur.

Dogodki v zvezi s ČSR

Slovaki doma in v tujini.

Vsi ponedeljski slovaški časopisi v Bratislavi pozdravljajo ukrep vlade za mobilizacijo, ki naj ohrani skupno domovino Slovakov in Čehov. Medtem pa je nek emigrantski »slovaški narodni svet« v Ženevi izdal proglas, da baje Slovaška gospodarsko nikakor ne spada v ČSR, ampak baje nagiba v Ogrsko nižino... Izgleda, da so ti ljudje že čisto pozabili, kako se jim je godilo v tej Ogrski nižini, ko niso imeli niti ene svoje ljudske šole, medtem, ko imajo sedaj v Češkoslovaški v vsaki vasi svojo slovaško ljudsko šolo, svoje gimnazije, realke, meščanske šole in univerzo, kratkoma vse, kar potrebuje svobodni narod za svoj kulturni, gospodarski, socialni in politični razvoj.

Nemška poročevalska agencija poroča, da so Čehoslovaki v Čehu internirali 400 rajhovskih nemških državljancev s konzulom vred. Čehoslovaški radio zanika te vesti in pravi, da so vsi nemški državljani nemoteno z vlakom zapustili republiko.

Angleži odvažajo surovine iz nemških pristanišč.

Zaloge surovin, ki so jih imele angleške trdnice v nemških pristaniščih so te dni natovorili in odpeljali v Anglijo. Prav tako so bile odpoklicane nazaj na Angleško vse tovarne ladje, ki so bile na potu v Nemčijo.

Poziv ameriškimi državljanom, da zapuste ČSR.

Ameriški državljani v ČSR so bili po poslaniku v Pragi opozorjeni, da naj odpotujejo iz Češkoslovaške.

Opravičena resignacija ameriške javnosti.

Češkoslovaško vprašanje je vzbudilo v Ameriki panično presenečenje. Listi bero levite Angliji in Franciji, češ, da so izdale Češkoslovaško. Angleški imperij je doživel poraz, istotako tudi Francija. Nemčija pa je postala velika, pred katero trepetajo velike demokracije, ki preziranje zaslužijo. Položaj, ki je nastal po sestanku v Godesbergu komentira ameriški tisk kot prvi znak iztreženja demokracij v Evropi.

Trgovinska pogajanja med Italijo in našo državo se bodo pričela prihodnji mesec v Rimu.

Katiček sodružic

Notranja podoba našega doma

Zadnjič je bilo govora o tem, kako naj gospodinja skrbi po svojih močeh, da bo postalo stanovanje snažno, urejeno in udobno, da bo vsakemu družinskemu članu bivanje v njem prijetno in lepo. Če pa hočemo, da bo postal dom res pribežališče vse družine, oni kraj, v katerem se bo vsak najraje mudil, ni dovolj, če gledamo samo izključno na zunanjo udobnost, na zunanji red in snago, treba je urediti tudi notranji okvir doma.

Predvsem mora biti gospodinja res prava osebnost, polna prizanesljivosti in samopremagovanja, če hoče biti kos vsem nevšečnostim, trenjem in nasprotovanjem, ki so med družinskimi člani tako pogoste. Mirna vest bi morala vsaj zaključiti vsak dan, s sončnim zahodom bi morala tudi utočiti vsa jeza in nevolja, da bi vsak izmed družine z mirno vestjo legel k počitku. Vedno bi morala gospodinja širiti okoli sebe nežnost in dobroto, ki nadomesti najdražje pohištvo. Kot trden ščit pa mora spremljati gospodinja tudi molčečnost, saj je to najmočnejša obramba proti vsiljivosti, radovednosti, klepetavosti in obrekovanju, kar vse posega tako rado v naš dom in zastruplja ozračje. Če hočemo, da bo dom res trdnjava za boj proti sovražnemu svetu, mora vladati v njem odkritosrčnost in edinost, zvestoba vseh in vsakogar, same lastnosti, ki bodo po boju lajšale utrujenost in celile rane. V neusmiljenem vsakdanjem boju za obstanek bo vzdržal le tisti, ki ima vsaj v domu oporo, ki ima tudi neizčrpno zalogo spominov na lepe dni, pa tudi na trpeke čase boja, ki ga je hiral in molče prenašal, boreč se proti trpljenju, ki ga je siral nani svet z vseh strani. Gospodinja mora stremeti za tem, da bo ustvarila tak dom, v katerega ne bodo hodili družinski člani samo jest in spat, ampak se bodo hodili tudi gret ob ognjišču ljubezni in zaupanja.

Strožji fižol vložn v slani vodi

Kako je treba vlagati celo majhne kumariče v slani vodi, je bilo že zadnjič omenjeno. Prav tako se dajo vlagati tudi velike kumariče, ki jih je pa treba naribati na drobne listke, dalje pa z njimi ravnati popolnoma kakor pri pripravljanju kislega zelja. Tudi strožji fižol lahko na ta način vlagamo, a ga je treba prej narezati na čisto majhne koščke kakor rezance. Tak fižol nam pozimi zelo prav pride za omako in juho. Strožji fižol pa lahko vlagamo tudi celega in če se bomo še temu priučili, lahko sredi zime ali spomladi presentimo svojo družino s fižolom, ki bo zgledal kakor svež. Postopek je sledeč: Strožji fižol pustimo samo enkrat prevreti, nato ga odstavimo, odcedimo in damo v mrzlo vodo. Med tem si pripravimo kakršnokoli posodo, bodisi leseno, stekleno ali porcelanasto, ki jo dobro osušimo. Potem naložimo na dno posode plast strožjega fižola prav na tesno. Ko

smo eno plast naložili, potrosimo po vrhu nekaj soli, nato pa naložimo drugo plast fižola, ki jo spet posolimo itd. Fižol je treba z lesnim batom potlačiti. Na vrhu naložimo primerne deske, ki smo jih prej snažno poribali in posušili na soncu. Če pa vlagamo fižol v manjše kozarce, pa položimo po vrhu samo lesen križ ali vodoravne treščice, ki pa morajo biti prav tako snažne. Na vrh pa naložimo sedaj kamne; njih teža se ravna seveda po velikosti posode. Biti jih pa mora toliko, da pritiskajo fižol v redu k tlom. Zapomniti si je pa treba, da so za to primerni samo trdi kamni, n. pr. kremenjak, ne pa mehki (apnenec itd.), ki bi jih potem kislina razkrajala. Med tem delom pa pustimo zavreti primerno količino vode, ki jo nato pustimo ohladiti. S to prekuhano ohlajeno vodo potem zalijemo fižol tako, da stoji še nekaj prstov nad deskami oziroma križem. Posodo nato pokrijemo s snažno cunjjo, če je pa kozarec, ga pa zavezemo s papirjem. Posodo postavimo nato na bolj tople kraj, ker se na mrzlem vsebina ne more skisati. Ko se je pa fižol že skisal, pa postavimo posodo na hladnejši kraj, da se tam bolje drži. Ako se voda osuši, je treba znova doliti prekuhane, ohlajene vode. Ne snago, ki se nabere na vrhu, je treba previdno odstraniti, najbolje z leseno žlico. — Pri vložnem fižolu pa je treba vedno velike previdnosti, ker se z njim prav lahko zastrupimo. Če količak sumimo, da se je fižol pokvaril, ga je treba vreči stran in se ga ne sme porabiti. Ravno tako nevaren je grah.

Kutine: Letos bo precej kutin. Mnogo pa je gospodinj, ki s kutinami ne vedo kaj početi, tudi če jih imajo morda na vrtu. Kutine, ki so v surovem stanju neužitne, so pa imeniten sad za vkuhanje. Predvsem se da iz kutin napraviti prav dobro marmelado. Kutine ne rabijo veliko sladkorja in se prav dobro držijo. Ker kutine same nimajo posebno izrazitega okusa, je dobro, če jih za marmelado zmešamo s kakim drugim sadjem, n. pr. z grozdem, breskvami, češpljami itd.

Buče: Olupi in razreži jedilne buče, osoli in pokrij s krožnikom, na krožnik pa daj utež ali kamen. Tako naj stojijo buče pol ure. Razbeli v kozici žlico masti, dodaj žlico sesekljane čebule, žlico peteršilja in majhen, dobro zmešan strok česna. To naj scvre nekaj trenutkov, potem pa dodaj dobro precejane buče. Duši počasi na zmerni vročini. Ko so buče že mehke, dodaj žlico moke, ki si jo z mrzlo vodo vtepla, in 3-4 paradiznike. Pusti, da vse skupaj še malo prevre, nato odstavi in dodaj 3-4 žlice smetane.

Srbska solata: Zmešaj 1 kumaro, 1 čebulo, 2 trdi in sveži papriki in 3-4 trde, še ne popolnoma zrele paradiznike. Vsako morajo prele narezati na tanke lističe. Osoli, dodaj olje in kis. — Ta solata je zelo dobra in zdrava jed. Če jo jemo s kruhom ali s krompirjem v obličah, tvori prav izdatno in lečno večerjo. Za stare ljudi in za občutljive želodce pa ni.

Francoski delavci disciplinirani v uri nevarnosti

Stavka francoskih stavbinskih delavcev končana.

Z ozirom na napet mednarodni položaj so francoski stavbinski delavci prenehali stavkati in se vrnili zopet na delo.

Protestna stavka v Jeruzalemu

Arabske organizacije so proglasile splošno protestno stavko v Jeruzalemu, Haifi in Jafi. Založniki arabskih listov pa so za 15 dni ustavili izdajanje vseh listov zaradi stroge cenzure, ki je bila uvedena.

Iz sodišča

Tumpejev »nacionalist« obsojen radi goljufije. Poročali smo že, da je državno tožilstvo obtožilo bivšega železničarja Matijo Kudra, dolgoletnega najožjega sodelavca g. R. Tumpeja, prestopka prevare radi cele vrste goljufij, ki jih je Kuder izvršil nad številnimi svojimi žrtvami iz najrevnejših slojev. Vršila se je že ena razprava, katero pa so morali preložiti, ker so prišle medtem nove ovadbe, da je Matija Kuder ogoljufal tudi Pavlo Audo iz Dolgoš za čez 31.000 din, Aleksandra Belino za 420 din in Justina Gustinčiča za 600 din. Pri današnji razpravi je bil Matija Kuder obsojen radi vseh obtožbenih prevar na 1 leto in 2 meseca strogega zaporu in še na 2160 din denarne kazni ali nadaljnjih 36 dni zaporu ter v povračilo vseh ogoljufanih zneskov.

Obsojda radi smrtne neizgode pri trvdki Doctor in drug. Pred kazenskim senatom o-

krožnega sodišča je bil danes obsojen delovodja gradbenega podjetja Tönnies pri tovarniškega objekta tekstilne tovarne Doctor in drug v Mariboru g. Hugo Hiki na 3 mesece strogega zaporu, ker je ravnal zoper dolžila o varnostnih odredbah s tem, da beton-skih sten, ki so se rušile in izpodkopavale v temeljih, ni zavaroval zoper udor s podpor-nimi stebri in je vsled tega izgubil življenje delavec Jurij Godec, ki je zapustil 2 nepre-skrbljena otroka. Delovodja Hugo Hiki je bil obsojen tudi v plačilo odškodnine in sicer OUDZ na pogrebni din 1464 in 374, nadalje še sorodnikom za izdatke na pogrebu din 934 za stroške groba. Sodba je bila izrečena pogol-no za 2 leti. Pok. Juriju Godecu je pri ne-zgodbi dne 4. novembra 1937 padel del beton-skega zidu na levo nogo, katero mu je pri tem zmečkalo, a razen tega je dobil tudi hude no-tranje poškodbe in je dne 16. novembra umrl v splošni bolnici. Osirotele otroke pokojnega, ki dobivajo sedaj od OUDZ mesečno nezgod-no rento po din 374, je zastopal za daljne od-škodninske zahtevke odvetnik dr. Avg. Reis-man.

V ogledalu

Poljski cerkveni krogi in židovski vpraša-nje. Poljski kardinal Kakovski je izdal pastir-sko pismo o razizmu. Razisem obsoja kot zmotni nauk in pravi, da kristjani ne poznajo »arijecev« in »nearijecev«. Razisem je v na-sprotju z nauki krščanstva. Zakaj naj bi bil kak možki z »arijskim« imenom, ki ubogemu kmetiču pri kupčiji potegne kožo čez ušesa, kak dragocenejši element, kot so židovski to-varjiši, ki so žrtvovali življenje za Poljsko. Odslej se bo tudi »Slovenec« ravnal po nau-kih tega pastirskega pisma, ki ga je sam ob-javil. In tako ne bomo v njem več čitali ra-sističnih člankov in napadov na žide, ampak samo na gulikeže, s katerimi so oblagodarjeni vsi narodi sveta, kjer vlada načelo izkorišča-nja dela.

Delavski pravni svetovalec

Naturalno stanovanje (Trbovlje)

Vprašanje: Pri rudniku, kjer sem zaposlen že dolga leta, imam naturalno stanovanje. Sedaj mislim iti v pokoj. Ali mi bo rudnik stanovanje lahko odpovedal, ali pa imam pravi-co do stanovanja tudi še kot vpokojenec?

Odgovor: Kot upokojenec bi imeli pravico do stanovanja pri rudniku le, če ste takrat, ko ste stanovanje dobili, z rudnikom izrecno do-govorili, da boste lahko ostali v stanovanju tudi, ko boste v pokoj. Če pa tega ni, bo-dete morali po našem mnenju z upokojitvijo stanovanje izprazniti, ker bo nedvomno tudi pri vas tako, da daje rudnik stanovanje le onim, ki pri njem še delajo.

Dolg (Ravna Reka)

Vprašanje: Svoječas sem se pri nekem tr-govcu zadolžil, sedaj pa me trgovec toži. Po-nudil sem njegovemu zastopniku, da bom od-plačeval dolg v mesečnih obrokih, pa zastop-nik na to ne pristaja, ampak mi hoče pognati na dražbo malo posestvo, ki ga imam. Ali lah-ko kaj ukrenem proti temu?

Odgovor: Ker Vaš dolg ni zaščiten, ste ga dolžni upniku na zahtevo poravnati v celoti takoj in lahko plačujete v obrokih le, ako up-nik na to pristane. Morda pa le dosežete z njim kak sporazum, če mu ponudite višje obroke.

—X—